

Communiceren en samenwerken

Een constructieve samenwerking tussen leerkrachten en ouders is cruciaal bij het bevorderen van schoolsucces. Hoe geef je het communiceren en samenwerken met ouders in de praktijk vorm?

Noëlle Pameijer is als school- en kinderpsycholoog werkzaam in samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt

Peter de Vries is principal-adviseur en trainer bij CPS Onderwijsontwikkeling en advies en auteur van boeken als *Handboek ouders in de school*, *Ouderbetrokkenheid 3.0* en *Ouderbetrokkenheid voor elkaar*

Investeren in ouderbetrokkenheid loont, omdat leerlingen er beter van kunnen worden. Uit twee meta-analyses blijkt dat ouderbetrokkenheid belangrijk is voor schoolsucces (Marzano, 2007; Hattie, 2009). Ouderbetrokkenheid is een kenmerk van succesvol onderwijs. Het bevordert de schoolprestaties, werkhouding, het sociaal-emotioneel functioneren en welbevinden van leerlingen (ongeacht de achtergrond van het gezin of het opleidingsniveau van de ouders). Een constructieve samenwerking tussen leerkrachten en ouders is hierbij cruciaal. Deze draagt bij aan een schoolcultuur waarin leerkrachten en ouders zij aan zij staan en bevordert daarmee het werkplezier van leerkrachten én het vertrouwen van ouders in de school. Ook in Passend Onderwijs is ouderbetrokkenheid relevant. Eén van de doelen van dit beleid is immers het versterken van de positie van ouders bij de invulling van de extra ondersteuning voor hun kind. School en ouders hebben elkaar dus hard nodig om tot succesvol onderwijs te komen.

Ouderbetrokkenheid 3.0

Samenwerken met ouders betekent meer dan hen informeren (Ouderbetrokkenheid 1.0) of informatie uitwisselen (Ouderbetrokkenheid 2.0). Het betekent dat zij ook meedenken, meebeslissen en meedoen in het onderwijs aan hun kind (Ouderbetrokkenheid 3.0). Zowel school als ouders investeren hierin, zij zijn beiden verantwoordelijk voor schoolsucces. Daarom praten zij zo veel mogelijk met elkaar en zo min mogelijk over elkaar (in de teamkamer of op het schoolplein) of tegen elkaar ("jullie moeten eens ..."). Door samen – in een sfeer van openheid, respect en gelijkwaardigheid – te brainstormen ontstaan vaak

heel nieuwe inzichten en oplossingen: samen weten en kunnen we meer dan ieder voor zich. In dit artikel bespreken we twee aanbevelingen in de samenwerking met ouders (ontleend aan handelingsgericht werken): (1) over de posities van betrokkenen en (2) over de structuur in een gesprek. Dit draagt bij aan de realisatie van Ouderbetrokkenheid 3.0: hoe komen we samen tot nieuwe inzichten en oplossingen? Wat maakt school en ouders samen sterk?

Samen verantwoordelijk voor schoolsucces

School en ouders zijn samen verantwoordelijk voor schoolsucces, maar wie beslist eigenlijk waarover?

Leerkrachten en ouders hebben een gemeenschappelijk belang: dat hun leerling c.q. kind zich, gezien zijn mogelijkheden en talenten, optimaal ontwikkelt op school en thuis. In de samenwerking hebben zowel leerkrachten als ouders een wezenlijke bijdrage.

- Leerkrachten zijn **onderwijsprofessionals**: zij kennen het kind als leerling het beste, zij zien het bijvoorbeeld tijdens instructie en zelfstandig werken, bij rekenen, taal, wereldoriëntatie, geschiedenis, expressieactiviteiten en samen spelen.
- Ouders zijn even belangrijk, zij zijn **ervaringsdeskundigen**: zij kennen hun kind het langst en het best. Zij zien hun kind in uiteenlopende situaties, onder andere binnen en buiten, alleen en samen met andere kinderen, achter de computer, voor de tv, aan de eettafel, op de voetbalclub en bij familie.

Samen denken zij na over wat hun leerling/kind nodig heeft om met plezier naar school te

School en ouders hebben elkaar hard nodig om tot succesvol onderwijs te komen

Human Touch Photography

gaan en er optimaal te kunnen leren. Ze respecteren elkaars verantwoordelijkheid, want als ouders en school zich op elkaars terrein begeven, kan onduidelijk worden wie waarover beslist. Ter voorkoming van misverstanden benoemen we in een gesprek daarom het volgende.

- **Onderwijs geven is de primaire verantwoordelijkheid van het schoolteam.** Leerkrachten maken keuzes wat betreft de methode, instructie, feedback, plaats van de leerling in de groep (naast wie en waar), omgangsregels, overgang van groep 2 naar 3 en dergelijke. Ouders denken mee en verwoorden hun ideeën, maar ze gaan niet op de stoel van de leerkracht zitten.
- **Opvoeden is de primaire verantwoordelijkheid van ouders.** Zij bepalen zaken zoals religie, voeding, kleding, tijdstip van naar bed gaan, vrijetijdsbesteding, hobby's, tv kijken en computergebruik. Een aantal van deze zaken hangt samen met schoolsucces, zoals het leren op school thuis ondersteunen, interesse voor schoolwerk tonen en achter de aanpak van de leerkracht staan. Dit is 'onderwijsondersteunend gedrag'. Hoe meer hiervan aanwezig, hoe groter de kans op schoolsucces. Ook hier geldt dat leerkrachten hierover meedenken, maar niet op de stoel van de ouders gaan zitten.

Ouders kunnen dus meedenken over het onderwijs en leerkrachten over de opvoeding. Ze kunnen elkaar buitengewoon waardevolle tips geven, zolang maar duidelijk is dat leerkrachten uiteindelijk beslissen over het onderwijs en ouders over de opvoeding. Respecteren betrokkenen elkaars kennis, ervaringsdeskundigheid en verantwoordelijkheden, dan verloopt de samenwerking voor een ieder plezierig: voor de leerkracht, ouders én voor de betreffende leerling. Voor kinderen is het van groot belang dat de samenwerking tussen hun leerkracht en ouders constructief verloopt. Zij hebben leerkrachten en ouders nodig die op één lijn zitten, dit geeft jonge kinderen veiligheid en oudere kinderen houvast. Stel dat ouders en leerkracht behoorlijk van mening verschillen, bijvoorbeeld over de invulling van de extra ondersteuning, dan blijven ze idealiter constructief met elkaar in gesprek en belasten ze het kind niet met hun onenigheid. Door aan te geven dat ze samen naar een oplossing zoeken, komt het kind niet in een loyaliteitsconflict.

Van overzicht via inzicht naar uitzicht

Gesprekken tussen leerkrachten en ouders hebben baat bij de structuur: van overzicht via inzicht naar uitzicht. Eerst bespreken wat goed gaat met het kind op school en thuis en →

Investeren in ouderbetrokkenheid is in het belang van kind, school en ouders

Op www.jsw-online.nl/jsw/ouderbetrokkenheid vind je diverse links naar meer informatie over het onderwerp ouderbetrokkenheid, filmpjes met voorbeelden van contact en samenwerken en tips voor social media.

Gesprekken tussen leerkrachten en ouders hebben baat bij structuur

wat moeilijk: **het overzicht**. Bespreek ook de overeenkomsten en verschillen. Want veel leerlingen gedragen zich op school anders dan thuis en leerlingen kunnen zich bij de ene leerkracht weer anders gedragen dan bij de andere. Het zijn immers verschillende situaties. Met name de vraag waar bepaald gedrag

goed gaat is dan interessant: hoe zou het komen dat het in de school- of thuissituatie wel lukt om ...? Tijdens deze (geheel vrijblijvende) uitwisseling is ieders bijdrage waardevol: die van de leerkracht als onderwijsprofessional en die van de ouders (en het kind) als ervaringsdeskundigen. Samen gaan ze na: welke kenmerken van kind (capaciteiten, interesses, sociale vaardigheden of werkhouding bijvoorbeeld), onderwijs (klassenmanagement en instructie bijvoorbeeld) en opvoeding (extra oefenen bijvoorbeeld) spelen mogelijk een rol? Deze kenmerken kunnen de ontwikkeling van het kind stimuleren (+) of belemmeren (-). Zijn er nog belangrijke vragen (?), dan kan een observatie of gesprek met de leerling nodig zijn om deze te beantwoorden. Bij deze analyse gaat het om de vraag: hoe zit het met de afstemming tussen dat wat het kind nodig heeft in onderwijs en opvoeding en dat wat het al dan niet krijgt in de aanpak van zijn leerkracht en ouders? Wat lukt school en ouders al wel en wat lukt ze (nog) niet? Zo ontstaat een gezamenlijk **inzicht** in de situatie; betrokkenen begrijpen wat er aan de hand is. Lukt

Human Touch Photography

het de leerkracht en ouders om waardering voor elkaar uit te spreken (bijvoorbeeld voor de grote inzet) of elkaar te complimenteren (bijvoorbeeld met een succesvolle aanpak), dan wordt de sfeer in het gesprek nog positiever.

Zodra er genoeg inzicht in de wisselwerking is, formuleren leerkracht en ouders samen doelen voor het kind, het onderwijs en/of de opvoeding. Zij doen dit zo concreet mogelijk (in verband met de evaluatie): wat horen en zien we als ons doel is bereikt? Met als richtlijn: verander dat wat problematisch is én versterk/benut dat wat positief is. Bij ieder doel is er vervolgens de vraag: wat is nodig om dit doel te bereiken, **het uitzicht**. Bij kind-doelen horen onderwijs- en opvoedbehoefte (wat heeft dit kind in onderwijs en opvoeding nodig om dit doel te kunnen behalen?) en bij doelen voor de leerkracht en/of de ouders horen ondersteuningsbehoefte (wat hebben zij nodig om dit kind te kunnen bieden wat het nodig heeft op school en/of thuis?).

Haalbaarheid

In deze uitwisseling denken betrokkenen idealiter 'out of the box' en ze geven elkaar tips: wat **willen** we veranderen? Daarna pas bespreken ze de haalbaarheid: wat **kunnen** we veranderen?

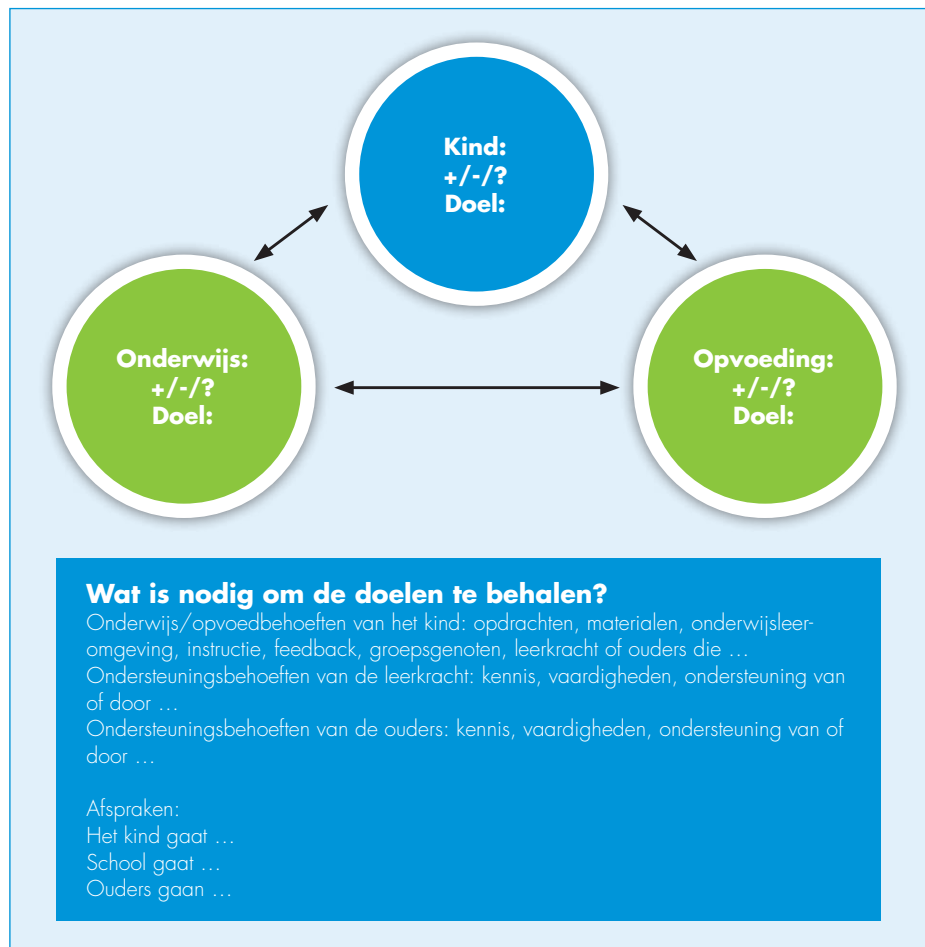
Door van wenselijk naar haalbaar te redeneren, begrijpen school en ouders elkaar beter. Soms willen ze namelijk hetzelfde veranderen, maar blijkt dit niet haalbaar. Wat is voor deze leerkracht (met bijvoorbeeld nog 25 leerlingen in de klas) haalbaar en wat is voor deze ouders (met bijvoorbeeld nog twee kinderen en beiden een drukke baan) haalbaar? Het kan hierbij nodig zijn om weer even te benoemen wie waarover beslist: leerkrachten over het onderwijs en ouders over de opvoeding.

Betrokkenen bespreken dit open en eerlijk en ze respecteren elkaars grenzen en keuzes. Hieruit komen de afspraken vanzelf: wie doet wat, wanneer, hoe en waarom? En tot slot: wanneer evalueren we of onze doelen zijn bereikt?

Het voorgaande is samen met ouders te visualiseren, op een schoolbord of flapover (zie de afbeelding hiernaast).

Ouderbetrokkenheid loont

Investeren in ouderbetrokkenheid loont en is in het belang van kind, school en ouders. Daarvoor is een helder en gezamenlijk kader nodig. Voor leerkrachten is dit uitgewerkt in

Handelingsgericht werken voor schoolteams en voor ouders in Samen Sterk: Ouders en School (ook wel HGW voor ouders genoemd). Hiermee streven leerkrachten en ouders hetzelfde na en spreken ze dezelfde taal. Dit bevordert hun onderlinge communicatie aanzienlijk en draagt bij aan een plezierige samenwerking, zo is onze ervaring. Voor zowel leerkrachten als ouders is hun basishouding van groot belang: wees een OEN (Open, Eerlijk en Nieuwsgierig) en laat je OMA (Overtuigingen, Meningingen en Aannames) thuis! Ben je oprecht in het verhaal van de ander geïnteresseerd en luister je daar goed naar, dan valt er enorm veel van en met elkaar te leren. Veel succes daarmee! ●

Op pagina 25 van deze JSW vind je de praktijkbijdrage 'Samenwerking met Glans'. Hierin krijg je tips voor het voeren van gesprekken met ouders volgens de glans-techniek. Hoe onderhoud je het contact en hoe verdiep je het? Hoe zorg je ervoor dat je samenwerkt in plaats van elkaar tegenwerkt?

Zelf aan de slag met ouderbetrokkenheid? Doe mee aan de Lezersactie op pagina 10.

VERDER LEZEN!

- Pameijer, N. (2012). *Samen Sterk: Ouders & School!* Leuven: Acco
- Pameijer, N., Beukering, T. van & Lange, S. de (2009). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor het schoolteam*. Leuven: Acco.

LITERA TUUR!

- Hattie (2009). *Visible learning*. London & New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Marzano, R. (2007). *Wat werkt op school*. Middelburg: Bazalt.